

Verlieservaringen in supervisie

Oei, T.I.

Published in:
Mededelingenblad Nederlandse Vereniging voor psychoanalyse

Document version:
Peer reviewed version

Publication date:
2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Oei, T. I. (2013). Verlieservaringen in supervisie. Mededelingenblad Nederlandse Vereniging voor psychoanalyse, 28(2), 49-50.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Verschenen in: *Mededelingenblad van de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalyse*, 2013, 28, 2, p. 49-50

Verlieservaringen in supervisie

Supervisie is een proces

T.I. Oei

Bets Frijling-Schreuder, Eugenie Oosterhuis, Jaap Dozy, Gedachten over de hoge ouderdom, *Tijdschrift voor Psychoanalyse*, 2000, 6, 1 p. 7-8: 'Voor de oude mens die altijd hard gewerkt heeft (en daarmee lang doorgegaan is, zoals vele psychoanalytici!) kan het heerlijk zijn om niets te moeten, en aan zichzelf te mogen denken. Er vindt dan regressie plaats naar primitiever plezier en er is meer ruimte voor egoïsme: de libido wordt naar binnen gericht en regredieert.'

Professor dr. E.C.M. Frijling-Schreuder was de eerste leerstoelhouder van de kinderpsychiatrie aan de Universiteit van Amsterdam. Een monument van ervaring in de omgang met psychisch belaste kinderen, een groot opvoeder en supervisor binnen de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalyse. Ze werd hoogleraar op latere leeftijd nadat zij was gepromoveerd op een kinderpsychiatrische studie over 'Preventie van neurotische gezinsrelaties' (Van Gorcum, 1955). Een bijzonder meelevend en kalme spreekster, een echte moeder voor een ieder die interesse voor haar had.

Ze was ongeveer tien jaar hoogleraar, en stopte eerder dan de voor hoogleraren gebruikelijke pensioengerechtigde leeftijd. Maar wat ze wel bleef doen was: supervisies¹ geven aan vele psychoanalytische kandidaten, onder wie mijzelf.

Toen ik haar eens vroeg of zij plaats had voor een (voor mij eerste) psychoanalytische supervisie, sprak ze mij in het begingesprek als volgt aan: Weet U wel hoe oud ik ben? Ik moest het antwoord schuldig blijven. Zij zei: ik ben al 77 jaar! Terwijl ze mij wat onderzoekend en afwachtend aankeek, antwoordde ik wat laconiek, haar aankijkend: Voor mij is dat geen probleem. Waarop ze vervolgde met de vraag wat ik allemaal deed en wat mijn belangstelling was. Ik vertelde haar in het kort over mijn interessegebieden, en daarop onderbrak ze mij met de uitspraak: Zo, U bent dus nieuwsgierig; dat moeten wij als

¹ Haar leerzame artikel over supervisie, was in de Nederlandse psychoanalytische opleiding bepaald een vaak besproken item ('On individual supervision,' *International Journal of Psychoanalysis*, 1970, p. 363-370).

psychoanalyticus altijd zijn! Ik werd op die manier wat gerustgesteld en kon mijn verhaal zo vervolgen. Wat mij al wat eerder in dat gesprek opviel, was dat ze mij een lekkere kop koffie had aangeboden, wat natuurlijk naar meer smaakte! Naar het didactische en leerzame van haar geestelijke koffie!

Ze was een begenadigde supervisor, vol begrip, kalmte, overzicht, en positief geluimd. Ze bracht je als het ware op een steeds hoger plan van aandacht voor de patiënt. Mevrouw Frijling, zo noemde ik haar, was een gewetensvol supervisor. Toen zij door een knielijden plotseling moest worden opgenomen, verontschuldigde ze mij erover en bood bij wijze van uitzondering een telefonische supervisie aan. Een week daarna had ze mij laten weten dat ze vanwege het belet door haar lichamelijke klachten, moest afzien van verdere supervisie,² en mij met groot vertrouwen kon aanbevelen aan een collega supervisor, die zij al heel lang kende. Een andere toentertijd coryfee binnen de NVPA. En inderdaad, ik voelde mij goed bediend, ofschoon het jammer was dat ze mij niet langer kon bijstaan. De overgang naar de nieuwe supervisie lukte gelukkig prima, en ik had het gevoel dat mijn opleiding er niet opmerkelijk door was vertraagd. Immers, afscheid nemen van een vertrouwd contact imponeert als een persoonlijk verlies, een life event, en dat kost altijd tijd en energie om er over heen te komen.

Later herhaalde zich zo iets. In mijn volgende supervisie moest ik buiten mijn schuld om een beroep doen op een andere supervisor, omdat mijn vaste supervisor door persoonlijke omstandigheden niet verder kon. Ook dat had mij aangegrepen. Het voelde alsof je een bevriende relatie zo maar weer kwijt was. Dat gevoel van je verlies dragen heb ik gelukkig wat beter kunnen behappen, juist door die eerdere gunstige ervaring met Mw. Frijling.

Doch als ik thans supervisie geef aan een kandidaat, heb ik als vanzelf steeds die twee verlieservaringen op mijn netvlies staan: Het door overmacht moeten stoppen met een relatie, die voor beide partijen van belang is: zowel emotioneel, als qua energie, tijd en investering.³⁴

² In de psychoanalytische opleiding is het usance dat er voor de eerste controleanalyse wekelijkse supervisie geldt, zeker in het eerste halfjaar.

³ Zie een actuele bijdrage over supervisie: A. Stufkens, Dilemmas and Problems in the Supervisional Relationship and the Supervision's Function – A Point of View, in: T.I. Oei & M.S. Groenhuijsen, *Progression in Forensic Psychiatry: About Boundaries*. Kluwer, Deventer, 2012, p. 131-144.

⁴ Reactie van ervaren supervisor psychoanalytische psychotherapie en groepspsychotherapie: 'In de door U beschreven supervisie relatie wordt de door Bowlby beschreven "attachment and loss" treffend beschreven. Supervisie gaat niet alleen om het overbrengen van techniek, maar vooral hoe je een relatie hanteert met cliënten waarbij de supervisor en supervisand een parallelproces doormaken. Zich hechten aan een supervisor, voor wie je ontzag en in wie je vertrouwen hebt is daarbij van groot belang. In het verleden had ik dat met de ene supervisor meer dan met de ander. Nu ik zelf supervisie geef let ik vooral op

de mogelijkheid om ons wederzijds te hechten; respect voelen naar elkaar is daarvoor een voorwaarde. Hoewel ik niet de verlieservaringen ken van een supervisor tijdens de supervisie ken ik deze wel achteraf. De meeste van mijn supervisoren zijn al overleden, en als ik over het overlijden lees wordt de betekenis van de supervisie mij, al is het 30 jaar geleden, duidelijk. Niet vanwege de aanwijzingen in de supervisie, maar wat de man of vrouw voor mij in specifieke supervisie relatie heeft betekend zoals meevoelen, respect, humor. Ik realiseer me dat het overlijden of ernstig ziek worden ons allemaal kan overkomen. Dat vraagt om een zekere overdraagbaarheid van de supervisie relatie. Ik heb dat eerlijk gezegd als supervisand en supervisor nooit meegemaakt, dat dat bespreekbaar werd gemaakt. Zelf doe ik dat ook nooit. Toevallig stond in het Tijdschrift voor Psychotherapie van afgelopen januari een artikel over de ernstig zieke psychoanalyticus. Boeiend en belangrijk omdat ik het verlies in de supervisie (en de therapie?) ook niet geneigd ben om dat in de supervisie relatie mee te nemen. Vasthouden aan de illusie van onsterfelijkheid? Mogelijk doelde Frijling-Schreuder op haar sterfelijkheid toen ze op haar leeftijd van 77 jaar wees.

Als jonge psychotherapeut dacht ik echt niet aan de sterfelijkheid van de oude leermeesters (vaak al goede vijftigers en zestigers in die tijd), terwijl ik al rouwtherapie in mijn beroep toepaste. Nu ik zelf in de zestig ben begin ik me mijn eigen sterfelijkheid en kwetsbaarheid meer te realiseren zonder dat actief in te brengen. Om met Bowlby te eindigen: het innerlijk werkmodel waarin alle (persoonlijke, therapeutische en supervisie) relaties zijn verwerkt zorgt voor continuïteit bij verlies, als tenminste binnen dat model sprake is van een positieve gehechtheid. Als de angst, woede en chaos overheerst zal de breuk van verlies traumatisch zijn. Dat las ik gelukkig niet in de voorbeelden die U uit Uw eigen ervaring aanhaalt.'